

VALMISTAUTUMINEN EUROOPAN
UNIONIN HALLITUSTEN VÄLISEEN
VUODEN 1996 KONFERENSSIIN

EDUSKUNNAN SUUREN VALIOKUNNAN
LAUSUNTO 22.11.1995

Kansikuva: Pekka Halosen maalaus "Tukinuitto" vuodelta 1925 suuren valiokunnan kokoushuoneessa.

SUURI VALIOKUNTA

Lausunto 2/1995 vp

*Valtioneuvostolle***VALMISTAUTUMISESTA EUROOPAN UNIONIN JÄSENVALTIOIDEN
HALLITUSTEN VÄLISEEN VUODEN 1996 KONFERENSSIIN**

Suuri valiokunta on kokouksessaan 22 päivänä marraskuuta 1995 päättänyt valtiopäiväjärjestyksen 54 g §:n sekä 54 a §:n 3 momentin nojalla antaa valtioneuvostolle seuraavan lausunnon. Valtiopäiväjärjestyksen 4 a luvusta ilmenevän työnjaon mukaisesti tässä lausunnossa ei käsitellä unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä kysymyksiä, jotka kuuluvat ulkoasiainvaliokunnan toimivaltaan.

Yleistä

Pääministeri Paavo Lipponen on 31 päivänä toukokuuta 1995 antanut suurelle valiokunnalle valtiopäiväjärjestyksen 54 g §:n mukaisesti selvityksen Suomen valmistautumisesta Euroopan unionin jäsenvaltioiden hallitusten väliseen konferenssiin (HVK), joka on tarkoitettu kutsua koolle vuonna 1996. Pääministeri Lipponen on myös antanut asiaan liittyviä selvityksiä suurelle valiokunnalle selostaessaan valtiopäiväjärjestyksen 54 a §:n mukaisesti Eurooppa-neuvoston Cannesin kokousta suurelle valiokunnalle 21 ja 30 päivänä kesäkuuta 1995 sekä selostaessaan EU:n jäsenvaltioiden hallitusten päämiesten epävirallista Mallorcan huippukokousta suurelle valiokunnalle 15 ja 27 päivänä syyskuuta 1995.

Asiasta ovat suuressa valiokunnassa olleet kuultavina myös HVK-johtoryhmän puheenjohtaja, valtiosihteeri Veli Sundbäck ja ulkoasiainministeri Tarja Halosen henkilökohtainen edustaja hallitusten välisen konferenssin pohdintaryhmässä Ingvar S. Melin.

Suuri valiokunta on 11 päivänä lokakuuta 1995 yhdessä ulkoasiainvaliokunnan kanssa järjestänyt julkisen kuulemistilaisuuden hallitusten välisestä konferenssista.

Suuri valiokunta päätti kokouksissaan 15 ja 22 päivänä syyskuuta 1995 asettaa jaoston val-

mistelemaan lausuntoa valmistautumisesta EU:n jäsenvaltioiden hallitusten väliseen vuoden 1996 konferenssiin sekä nimetä jaoston raportoijaksi edustaja Pertti Salolaisen. Valiokunta on jaoston esityksestä päättänyt antaa seuraavan lausunnon valtioneuvostolle. Samalla valiokunta päätti, että jo asetettu jaosto jatkaa työskentelyään tehtävänäään konferenssin valmistelujen seuraaminen.

**Hallitusten välisen konferenssin asialista ja
unionin haasteet vuosituhanen vaihtuessa**

Unionin jäsenvaltioiden hallitusten välisen konferenssin unionin perussopimusten tarkistamista varten voi kutsua koolle puheenjohtajavaltio jäsenvaltioiden tehtyä neuvostossa yksinkertaisella enemmistöllä asiasta päätöksen. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (*Maastrichtin sopimus*) N artiklan 2 kohdassa määrätään, että vuonna 1996 järjestetään jäsenvaltioiden hallitusten välinen konferenssi tarkastelemaan tiettyjä unionisopimuksessa ja sitä koskevissa neuvotteluissa erikseen yksilöityjä kysymyksiä. Vuoden 1996 konferenssin tehtävänä on unionin perussopimusten tarkistaminen. Konferenssi tekee päätöksensä yksimielisesti, ja sen tulokset ratifioidaan kussakin jäsenvaltiossa sen oman perustuslain asettamien vaatimusten mukaisessa järjestyksessä. Hallitusten väliselle konferenssille ei kuulu sellaisten kysymysten tarkastelu, joista päätetään unionin normaalissa lainsäädäntömenettelyssä tai muulla perussopimuksissa määrättyllä tavalla. Perussopimuksissa on muun muassa määrätty erikseen yhteisön toiminnan rahoituksen perusteita koskevasta päätöksenteosta ja unionin laajenemisen edellyttämien mukautusten tekemisestä perustamissopimuksiin ja yhteisön lainsäädäntöön.

Maastrichtin sopimusta koskevista neuvotteluissa päätettiin, että vuoden 1996 konferenssissa tarkasteltavia kysymyksiä ovat yhteispäätösmenettelyn soveltamisala (EY:n perustamissopimuksen 189 b (8) artikla), EY:n toimivallan ulottaminen pelastuspalveluun, energiaan ja matkailuun (Maastrichtin sopimuksen julistus n:o 1), yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittäminen (Maastrichtin sopimuksen J.4 (6) artikla) ja yhteisön oikeuden säädösten välisen säädöshierarkian toteuttaminen (Maastrichtin sopimuksen julistus n:o 16).

Maastrichtin sopimuksen B artiklassa (1 kohdan viides luetelmakohta) vahvistetaan, että unionin kehittämisen lähtökohtana on Euroopan yhteisöissä jo saavutettu yhdentymisen taso. Määräyksen mukaan unioni "pitää kaikilta osin voimassa yhteisön säännösten ja kehittää sitä tarkastelemalla N artiklan 2 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen, missä määrin tällä sopimuksella käyttöön otettuja politiikkaa ja yhteistyön muotoja on tarkistettava yhteisön menetelmien ja yhteisön toimielinten tehokkuuden turvaamiseksi".

Unionin jäsenvaltiot ja toimielimet ovat lisäksi eri yhteyksissä sopineet muidenkin kuin Maastrichtin sopimusta neuvoteltaessa yksilöityjen kysymysten tarkastelusta hallitusten välisessä konferenssissa. Budjettimenettelyä koskevassa vuoden 1993 toimielinten välisessä sopimuksessa sovittiin talousarviomenettelyä koskevien perustamissopimuksen määräysten sekä sidottujen ja vapaaehtoisten menojen välisen luokituksen tarkastelemisesta vuoden 1996 konferenssissa. EFTA-valtioiden jäsenyyssuosteluissa sovittiin, että vuoden 1996 konferenssissa tarkastellaan komission jäsenmäärää ja jäsenvaltioiden äänimäärää neuvostossa (vuoden 1994 liittymissopimuksen julistus n:o 8). Euroopan parlamentin ja neuvoston välisessä järjestyksessä ("modus vivendi") joulukuulta 1994 sovittiin, että vuoden 1996 konferenssissa tarkastellaan parlamentin osallistumista yhteispäätösmenettelyllä hyväksyttyihin säädöksiin liittyvien komitologiakomiteoiden työskentelyyn. Korfun Eurooppa-neuvosto päätti kesäkuussa 1994, että vuoden 1996 konferenssi tarkastelee unionin demokratisoimisen ja jatko-laajenemisen edellyttämiä institutionaalisia kysymyksiä.

Vuoden 1996 konferenssia on siten kaavailtu nimenomaan unionin sääntöjen ja toimielinten uudistamista käsitteleväksi kokoukseksi. Maastrichtin sopimusneuvotteluissa ja sen jäl-

keen kokouksen asialistalle on osoitettu sellaisia institutionaalisia kysymyksiä, joista ei päästy yhteisymmärrykseen unionisopimuksessa tai jotka ovat nostaneet sen jälkeen esille ristiriitoja eri jäsenvaltioiden tai toimielinten välillä.

Edellä mainittujen kysymysten ohella unionissa joudutaan vuosikymmenen lopulla etsimään ratkaisuja useaan muuhun EU:n toiminnan perusteita koskevaan kysymykseen. Tällaisia unionin toimintaa koskevia ajankohtaisia peruskysymyksiä, jotka eivät välittömästi tule ratkaistaviksi hallitusten välisessä konferenssissa, ovat:

- unionin laajeneminen Keski- ja Itä-Euroopan entisiin sosialistisiin valtioihin (KIE-maat) Baltian maat mukaan luettuina sekä Välimeren maihin Kyprokseen ja Maltaan;

- yhteisen maatalouspolitiikan ja unionin rakennepolitiikan sopeuttaminen unionin laajenemiseen lukuisilla nykyisiä jäsenvaltioita maatalousvaltaisemmilla ja taloudellisesti vähemmän kehittyneillä valtioilla;

- kahdesta edellä mainitusta seuraavat raskutukset unionin rahoitusjärjestelmälle EU:n nykyisen rahoitussuunnitelman (*Delors II -paketti*) voimassaoloajan päättyessä vuonna 1999;

- siirtyminen talous- ja rahaliiton (EMU) kolmanteen vaiheeseen, mikä voi Maastrichtin sopimuksen mukaan tapahtua jo vuoden 1997 alusta ja minkä on viimeistään tapahduttava vuoden 1999 alussa.

Hallitusten väliseen konferenssiin liittyen keskustelussa on lisäksi tuotu esiin se, että unionin etäisyys kansalaisten kokemuspieristä ja huolenaiheista näkyy myös konferenssille kaavailussa asialuettelossa. Kansalaisten odotukset ja mielenkiinto eivät kohdistu ensisijaisesti valtasuhteisiin vaan sellaisiin tosiasiallisiin ongelmiin kuin työttömyys, ympäristön saastuminen, kansainvälinen rikollisuus ja sosiaalisen turvallisuuden järkkäminen. Eräänä kansalaisten kriittisyyttä unionin toimintaa kohtaan aiheuttaneena ongelmana on ollut myös tiedonsaannin vaikeus ja asiakirjojen vaikeaselkoisuus.

Tällaisten poliittisten asiakysymysten ottaminen vuoden 1996 konferenssin asialistalle ei ole ristiriidassa konferenssin luonteen kanssa, sillä esimerkiksi ympäristönsuojelun, kuluttajansuojan ja sukupuolten välisen tasa-arvon kannalta voidaan saavuttaa merkittävää edistystä täsmenämällä perustamissopimukseen sisältyviä tavoitteenasetteluja, toimivaltaperusteita ja päätöksentekomääräyksiä. Jäsenvaltioiden sisäisen turvallisuuden ongelmat liittyvät puolestaan oikeus- ja sisäasioiden yhteistyön (III pilari) tehos-

tamiseen. Työllisyyden edistäminen, vaikka se onkin pääasiassa kansallisen tason tehtävä, on osaltaan sidoksissa myös unionin käytettävissä oleviin toimintavälineisiin työainsäädännön, sosiaalipolitiikan, teollisuuspolitiikan, rakennepolitiikan sekä jäsenvaltioiden talouspolitiikan yhteensovittamisen aloilla.

Toimielinten kertomukset unionisopimuksen toiminnasta sekä konferenssiin valmistautuminen muissa jäsenvaltioissa

Korfun Eurooppa-neuvosto päätti pyytää unionin toimielimiä ja pysyviä neuvoa-antavia elimiä antamaan kertomukset Maastrichtin sopimuksen käytännön toiminnasta saaduista kokemuksista. Nämä kertomukset valmistuivat huhti—toukokuussa 1995.

Euroopan parlamentti hyväksyi äänin 288 puolesta, 103 vastaan ja 76 pidättyneenä 17 päivänä toukokuuta 1995 päätöslauselman¹ Euroopan unionista tehdyn sopimuksen toimuudesta ja hallitusten välisestä konferenssista. Laaja päätöslauselma sisältää 45 Euroopan parlamentin tavoitteita täsmentävää suuntaviivaa, jotka koskevat unionin tavoitteita ja politiikkaa, unionin toimielimiä, unionin päätöksentekoprosessia, laajentumisnäkyviä sekä seurantatoimenpiteitä.

Neuvoston kertomus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen toiminnasta² hyväksyttiin yleisten asioiden neuvoston kokouksessa Luxemburgissa 10 päivänä huhtikuuta 1995. Se, samoin kuin komission 10 päivänä syyskuuta 1995 hyväksymä kertomus³, sisältää pääosin Maastrichtin sopimuksen käytännön soveltamisesta saatujen kokemusten analyysiä, joskin komission kertomuksessa esitetään myös eräitä poliittisia tavoitteenasetteluja ja arvioita.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin antoi toukokuussa 1995 kertomuksen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen soveltamiseen liittyvistä näkökohdista; kertomukseen oli myös liitetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen erikseen omasta puolestaan hyväksymä lisäys. Kertomuksessa ja lisäyksessä tarkastellaan Maastrichtin sopimuksesta saatuja kokemuksia tuomioistuinjärjestelmän näkökulmasta. Myös tilintarkastustuomioistuin hyväksyi toukokuus-

sa 1995 kertomuksen Maastrichtin sopimuksen toiminnasta. Tuossa kertomuksessa oli pääpaino tilintarkastustuomioistuimen toimivaltaan vaikuttavissa kysymyksissä.

Talous- ja sosiaalikomitean alustavat kannanotot vuoden 1996 konferenssin valmisteluista sisältyvät sen työjaoston 30 päivänä toukokuuta 1995 hyväksymään muistioon.⁴ Alueiden komitean 21 päivänä huhtikuuta 1995 Euroopan unionia koskevan sopimuksen tarkistamisesta hyväksymä lausunto⁵ sisältää lukuisia yksityiskohtaisia ehdotuksia perustamissopimuksen määräysten muuttamiseksi.

Belgian parlamentin molempien kamarien yhteinen neuvoa-antava Eurooppa-valiokunta hyväksyi maaliskuussa 1995 vuoden 1996 konferenssista alustavan mietinnön, jota ei huhtikuussa pidettyjen vaalien takia ehditty ottaa käsiteltäväksi parlamentin täysistunnoissa. Belgian hallitus on heinäkuussa 1995 hyväksynyt vuoden 1996 konferenssista poliittisen tiedonannon, joka tuli parlamentin kamarien käsittelyyn loka-kuussa 1995.

Tanskan hallitus julkaisi toukokuussa 1995 vuoden 1996 konferenssiin liittyvistä kysymyksistä kertomuksen; kansankäräjien Eurooppa-valiokunta käsiteli kertomusta kesäkuussa 1995.

Saksan osavaltioita edustava liittoneuvosto hyväksyi Eurooppa-valiokuntansa helmikuussa 1995 tekemästä esityksestä maaliskuussa osavaltioiden tavoitteet vuoden 1996 konferenssia silmällä pitäen.

Kreikan pääministeri on asettanut ministeriöiden välisen työryhmän valmistelemaan vuoden 1996 konferenssia. Tämä työryhmä hyväksyi kesäkuussa 1995 Kreikan neuvottelukantojen yleiset lähtökohdat. Kreikan parlamentin Eurooppa-asioiden valiokunta on hyväksynyt konferenssista mietinnön, jota parlamentti on käsitellyt kuluvan syksyn aikana.

Espanjan hallitus hyväksyi maaliskuussa 1995 laajan keskustelumuistion vuoden 1996 konferenssista. Espanjan parlamentin alemman kamarin (*Cortes*) ja senaatin yhteinen Eurooppa-valiokunta antavat asiasta lausunnot kuluvan syksyn aikana.

Ranskan kansalliskokouksen Eurooppa-asiain valtuuskunta hyväksyi helmikuussa 1995 kertomuksen vuoden 1996 konferenssiin liitty-

¹) A4—0102/95.

²) 5082/95.

³) SEC(95) 731 lopullinen.

⁴) CES 700/95.

⁵) CdR 136/95.

vista institutionaalisista kysymyksistä. Myös senaatin Euroopan unionin valtuuskunta hyväksyi helmikuussa 1995 asiasta kertomuksen.

Italian parlamentin molemmat kamarit hyväksyivät 23 ja 24 päivänä toukokuuta 1995 maan hallituksen Euroopan unionin toiminnasta antaman kertomuksen pohjalta samasanaiset päätöslauselmat unionin institutionaalisesta kehittämisestä vuoden 1996 konferenssissa.

Luxemburgin hallitus on antanut maan parlamentille vuoden 1996 konferenssista muistion, josta parlamentin täysistunto on käynyt keskustelun heinäkuussa ja lokakuussa 1995.

Alankomaiden hallitus on kuluvaan vuoden aikana antanut parlamentille neljä kertomusta valmistautumisesta vuoden 1996 konferenssiin.

Itävallan hallitus antoi kesäkuussa 1995 maan parlamentille laajan selvityksen vuoden 1996 konferenssiin liittyvistä kysymyksistä ja Itävallan alustavasta suhtautumisesta niihin. Maan parlamentti on asettanut erityisen alivaliokunnan seuraamaan konferenssin valmistelua.

Portugalin kansalliskokous hyväksyi 2 päivänä maaliskuuta 1995 päätöslauselman, jossa yksilöitiin viisi yleistä periaatteellista lähtökohtaa koskien Portugalin suhtautumista unionin perussopimusten tarkistamiseen.

Ruotsin hallitus on asettanut parlamentaarisen eri eduskuntapuolueita edustavan komitean edistämään vuoden 1996 konferenssista käytävää kansalaiskeskustelua. Komitea, jolla on laaja sihteeristö, on järjestänyt aiheesta kuulemistilaisuuden, ja se on julkaissut väliraportin sekä muuta materiaalia konferenssiin liittyvistä kysymyksistä. Maan hallitus julkaisi heinäkuussa kannanoton, jossa se määritteli Ruotsin keskeiset intressit vuoden 1996 konferenssia silmällä pitäen.

Yhdistyneessä kuningaskunnassa alahuoneen ulkoasiainvaliokunta ja Euroopan lainsäädännön valiokunta hyväksyivät alustavat mietinnöt vuoden 1996 konferenssista heinäkuussa 1995. Viimeksi mainittu sisältää yksityiskohtaisia tavoitteenasetteluja ja kannanottoja konferenssiin liittyvistä kysymyksistä.

Vuoden 1996 konferenssia on käsitelty myös muilla eurooppalaisilla foorumeilla, muun muassa Euroopan neuvoston ja Länsi-Euroopan unionin parlamentaarisisissa yleiskokouksissa. Sitä on myös tarkoitettu käsitellä Pohjoismaiden neuvoston piirissä.

Euroopan parlamentin edustajina konferenssia käsittelevässä pohdintaryhmässä toimivat Elmar Brok ja Elisabeth Guigou ovat vierailleet

kaikkien jäsenvaltioiden kansallisissa parlamentteissa. Euroopan parlamentin institutionaalinen valiokunta on kutsunut kansallisten parlamenttien edustajia seuraamaan konferenssiin liittyviä kokouksiaan.

Valmistautuminen Suomessa

Suomessa valmistautuminen vuoden 1996 hallitusten väliseen konferenssiin aloitettiin jo pääministeri Esko Ahon hallituksen aikana. Syksyllä 1994 ulkoasiainministeriössä asetettiin kolme konferenssiin liittyviä kysymyksiä selvittävää virkamiestyöryhmää sekä niiden toimintaa koordinoiva ulkoasiainministeriön valtiosihteerin puheenjohtajana toiminut johtoryhmä.

Pääministeri Paavo Lipposen hallituksen ohjelmassa todetaan, että "Suomen valmistautuminen vuoden 1996 hallitusten väliseen konferenssiin perustetaan avoimeen kansalaiskeskusteluun ja eduskunnan kannanottoon".

Pääministeri Paavo Lipposen hallitus asetti hallitusten välistä konferenssia valmistelemaan kolme virkamiestyöryhmää:

- ulko- ja turvallisuuspoliittinen työryhmä, jonka puheenjohtajana toimii alivaltiosihteerinä Jaakko Blomberg ulkoasiainministeriöstä;

- taloudellisia kysymyksiä käsittelevä työryhmä, jonka puheenjohtajana toimii kansliapäällikkö Matti Vuoria kauppaja teollisuusministeriöstä; sekä

- institutionaalinen työryhmä, jonka puheenjohtajana toimii kansliapäällikkö Kirsti Rissanen oikeusministeriöstä.

Valmistelua ohjaa virkamiestasolla HVK-johtoryhmä, jonka puheenjohtajana toimii ulkoasiainministeriön valtiosihteerinä Veli Sundbäck ja jonka jäseninä ovat edellä mainittujen valmistelutyöryhmien puheenjohtajat sekä hallitusryhmiä edustavat ministerien erityisavustajat.

Valtioneuvosto asetti lisäksi syyskuussa 1995 neuvottelukunnan käsittelemään hallitusten väliseen konferenssiin liittyviä kysymyksiä. Neuvottelukunnassa on viranomaisien sekä etu- ja kansalaisjärjestöjen edustus.

Konferenssin asialistaa selvittävä pohdintaryhmä

Korfun Eurooppa-neuvosto päätti asettaa erityisen pohdintaryhmän (*reflektoryhmä*). Ryhmän tehtävänä on arvioida, mitkä kysymykset

on syytä ottaa käsiteltäviksi vuoden 1996 konferenssissa. Ryhmään kuuluu kustakin jäsenvaltiosta sen ulkoasiainministerin henkilökohtainen edustaja. Lisäksi siinä on kaksi Euroopan parlamentin nimeämää jäsentä sekä komission puheenjohtajan edustaja. Ryhmän puheenjohtajana toimii Espanjan ulkoministeriön valtiosihteeri Carlos Westendorp. Ulkoasiainministeri Tarja Halosen henkilökohtaisena edustajana pohdintaryhmässä toimii johtaja Ingvar S. Melin.

Pohdintaryhmä aloitti toimintansa Messinas Italiassa kesäkuussa 1995. Ryhmän puheenjohtaja antoi väliraportin ryhmän työskentelystä elokuussa 1995. Pohdintaryhmän loppuraportti on tarkoitus luovuttaa Madridin Eurooppa-neuvostolle joulukuussa 1995.

Kansallisten parlamenttien vuoden 1996 konferenssiin liittyvä yhteistoiminta

Kysymystä EU:n jäsenvaltioiden kansallisten parlamenttien osallistumisesta vuoden 1996 konferenssin valmisteluihin on käsitelty niiden puhe- miesten kokouksissa Bonnisssa syyskuussa 1994, Pariisissa huhtikuussa 1995 ja Lontoossa touko- kuussa 1995 sekä kansallisten parlamenttien Eurooppa-valiokuntien yhteiselimen (*COSAC*, *Conférence des organes spécialisés dans les affaires communautaires des parlements de la Communauté européenne*) kokouksessa Pariisissa helmi- kuussa 1995.

Ranskan kansalliskokouksen puhemiehen Philippe Séguinin aloitteesta on kesäkuusta alkaen toiminut parlamentaarinen vuoden 1996 konferenssiin liittyviä kysymyksiä selvittävä pohdintaryhmä. Ryhmään ovat lähettäneet edustajansa Belgian, Kreikan, Luxemburgin sekä Ranskan parlamentit. Espanjan, Italian, Itävallan ja Ruotsin parlamentit ovat olleet kokonaan ryhmän työskentelyn ulkopuolella; muut jäsenvaltioiden kansalliset parlamentit, myös eduskunta, ovat lähettäneet virkamiestarkkailijan seuraamaan ryhmän toimintaa.

Ryhmän työskentelyyn osallistuvien parlamenttien edustajat ovat hyväksyneet kokouksissaan yhteiset päätelmät unionin kansallisten parlamenttien välisestä yhteistoiminnasta, niiden asemasta unionin lainsäädäntöön ja talousarvioon liittyvässä päätöksenteossa sekä toissijaisuusperiaatteen soveltamisesta ja sen poliittisesta valvonnasta.

Hallitusten välisen konferenssin teemoja

Kaikkia kannanottoja ja ehdotuksia unionin perussopimusten tarkistuksista, joita eri tahoilla on esitetty käsiteltäväksi vuoden 1996 konferenssissa, ei ole mahdollista selostaa tyhjentävästi. Seuraavassa on kuitenkin luettelonomaisesti mainittu tärkeimpiä konferenssiin liittyen esitettyjä ehdotuksia:

Unionin oikeusjärjestyksen perusteisiin liittyen on esitetty, että nykyiset jäsenvaltioiden välisinä valtiosopimuksina voimassa olevat perussopimukset korvattaisiin unionin perustuslailla. On myös esitetty perussopimusten saattamista ajan tasalle korvaamalla nykyiset sopimukset yhtenäisellä ja paremmin luettavalla tekstillä. Unionin primäärioikeuden yhtenäistämiseen liittyy myös kysymys unionin pilarirakenteesta sekä II ja III pilarin siirtämisestä kokonaan tai osittain yhteisöpilariin.

Yhteisön lainsäädännön osalta on ehdotettu säädöshierarkian toteuttamista eri säädöstyyppien välillä. Tähän liittyy myös kysymys eri säädöstyyppeihin liittyvästä toimivallanjaosta, ja erityisesti komission täytäntöönpanotoimivallan lisäämisestä ja nykyisenkaltaisesta komiteajärjestelmästä luopumisesta.

Toimielinten välisen tasapainon osalta keskeiset kysymyksenasettelut liittyvät Euroopan parlamentin aseman vahvistamiseen, muun muassa yhteispäätösmenettelyn soveltamisan laajentamiseen, parlamentin budjettivallan lisäämiseen, parlamentin valtaoikeuksien lisäämiseen II ja III pilarissa sekä siihen, että primäärioikeuden muutosten edellytyksenä olisi parlamentin hyväksyminen. Neuvoston osalta keskeiset kysymykset liittyvät siihen, säilyttääkö neuvosto asemansa myös toimeenpanovaltaa käyttävänä elimenä, vai olisiko toimeenpanovalta unionissa uskottava kokonaan komissiolle. Komission aseman kannalta keskeisiä kysymyksiä ovat sen suhde Euroopan parlamenttiin (nimitysmenettely, yksittäisten jäsenten vastuunalaisuus, aloiteoikeus) ja asema hallitusten välisissä pilareissa.

Toimielinten kokoonpanoon liittyvät kysymykset ovat yhteydessä unionin laajenemisen näkyymiin. Tähän liittyen on keskusteltu muun muassa Euroopan parlamentin paikkaluvun ehdottomasta katosta, neuvoston puheenjohtajuuskäytännön muuttamisesta sekä luopumisesta siitä periaatteesta, että kaikki jäsenvaltiot ovat edustettuina komissiossa ja tuomioistuimissa. Laajenemisen näkyymiin liittyy myös kysymys unionin kielijärjestelmän tulevaisuudesta.

Päätöksentekojärjestelmän osalta keskeiset kysymykset liittyvät paitsi parlamentin ja neuvoston väliin suhteisiin, myös neuvoston sisäiseen työskentelyyn, jossa esillä on erityisesti kysymys määräenemmistöpäätösten laajentamisesta sekä päätöksenteon tehostamisesta II ja III pilarissa. Päätöksentekojärjestelmän yhteyteen kuuluvat myös kysymykset unionin kansanvaltaisuudesta sekä siihen liittyen Euroopan parlamentin ja kansallisten parlamenttien asema, päätöksenteon ymmärrettävyys ja toimivallanjako eri päätöksentekotasojen välillä (toissijaisuusperiaatteen soveltaminen).

Unionin kansalaisten aseman kannalta keskeisiä konferenssin teemoja ovat unionin kansalaisuuden sisällön kehittäminen sekä perusoikeusjärjestelmä. Viimeksi mainittuun liittyy myös kysymys unionin tai Euroopan yhteisöjen liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimuksen sopimuspuoleksi. Kansalaisten aseman kannalta keskeisiä kysymyksiä liittyy myös III pilarin sisällön kehittämiseen.

Unionin politiikan sisällön kehittämisen kannalta esille tulevat yhtäältä Maastrichtissa vuoden 1996 konferenssiin siirretyt toimivallan laajentamiskysymykset (energia, turismi, pelastuspalvelu) sekä kysymys päätöksenteon tehostamisesta ja unionin toimintavälineiden parantamisesta esimerkiksi ympäristö-, sosiaali-, työllisyys- ja talouspolitiikassa. Unionin politiikan kehittämiseen liittyy myös kysymys yhdentymisen eritahtisuudesta; miten menetellään tapauksissa, joissa kaikki jäsenvaltiot eivät kykene osallistumaan tai halua osallistua yhdentymiseen tietyllä alalla, ja onko unionissa mahdollisesti hyväksyttävä tietyistä jäsenvaltioista muodostuvan kovan ytimen kehittyminen.

Yhdentymisen eritahtisuuteen liittyy myös kysymys menettelystä tapauksessa, jossa vuoden 1996 konferenssi ei pääse yksimielisyyteen tai jossa sen tuloksia ei ratifioitaisi kaikissa jäsenvaltioissa.

Valiokunnan kannanotot

Hallitusten välisen konferenssin yhteys muihin unionin peruskysymyksiin

Edellä on todettu, että vuoden 1996 konferenssin tai sen tulosten ratifiointikäsitteilyn kanssa samanaikaisesti joudutaan ratkaisemaan useita muita unionin tulevaisuuden kannalta keskeisiä kysymyksiä. Vuoden 1996 konferenssi on läh-

tökohtaisesti perussopimusten tarkistuksiin tähtäävä neuvotteluprosessi, eikä sen asialistaa ole tarkoituksenmukaista rasittaa liian monilla erityyppisillä kysymyksillä. Valiokunta tähdentää myös sitä, että konferenssissa ei tule pyrkiä ratkaisemaan vaikeita poliittisia kysymyksiä julistuksenluonteisilla kannanotoilla, jotka eivät todellisuudessa vaikuta unionin kykyyn toimia asianomaisten ongelmien ratkaisemiseksi.

Vuoden 1996 konferenssissa käsiteltävien institutionaalisten kysymysten taustalla ovat kuitenkin erityisesti unionin jatkolaajenemiseen liittyvät ongelmat. Samalla voidaan todeta, että jatkolaajenemiseen liittyy myös keskeisiä unionin rahoitusjärjestelmään, sen yhteisen maatalouspolitiikan ja rakennepoliitiikan toimintamuotoihin sekä unionin ulko- ja turvallisuuspoliittiseen ulottuvuuteen liittyviä kysymyksiä.

Eri jäsenvaltioissa onkin jo käytetty puheenvuoroja, joissa vuoden 1996 konferenssi tai sen tulosten hyväksyminen on kytketty muihin ajankohtaisiin unionin peruskysymyksiin. Tässä yhteydessä on erityisesti mainittava jatkolaajenemisen vaikutukset nykyisten jäsenvaltioiden asemaan unionin rahoituksen suhteen. Jatkolaajeneminen edellyttää joko nykyisten tukitoimenpiteiden ja rahavirtojen kohdentamista uudelleen taikka sitten unionin käytettävissä olevan rahoituksen voimakasta lisäämistä.

Perussopimusten aikaisemmissa tarkistusneuvotteluissa jotkut jäsenvaltioiden parlamentit ovat ennen neuvotteluja asettaneet ehdottomia edellytyksiä neuvottelutuloksen ratifioinnille. Samoin Euroopan parlamentti on halunnut asettaa ehtoja esimerkiksi laajentumissopimusten hyväksymiselle. Valiokunta ei pidä perusteltuna, että eduskunta etukäteen ehdottomalla tavalla ennakoisi, millainen neuvottelutulos on sen hyväksyttävissä ja millainen ei.

Hallitusten välisen konferenssin tuloksia ei tule myöskään ehdottomalla tavalla sitoa konferenssin ulkopuolelle jäävien kysymysten ratkaisuihin. Valiokunta kuitenkin korostaa suhtautumisen vuoden 1996 konferenssin tuloksiin riippuvan myös siitä, minkä laajuudessa ja minkälaisella politiikalla harjoitettavassa unionissa neuvottelutulosta sovellettaisiin. Kansalaisten ja kansallisten parlamenttien kannalta on välttämätöntä, että jäsenvaltioiden kesken vallitsee tuolloin riittävä yhteisymmärrys unionin toimintaan lähimpänä 10—15 vuoden aikana vaikuttavista peruskysymyksistä kuten unionin toiminnan rahoituksesta ja unionin budjetista Suomen kansantalouteen kohdistuvista vaikutuksista.

Talous- ja rahaliiton III vaihe

Jäsenvaltioiden hallitukset eivät ole halunneet ottaa talous- ja rahaliiton III vaihetta koskevia kysymyksiä esiin vuoden 1996 konferenssissa. Kun rahaliiton toteutumiseen Maastrichtin sopimuksen edellyttämässä aikataulussa liittyy edelleen huomattavaa epävarmuutta, on pelätty, että keskustelun avaaminen EMUsta ja sen lähentymisperusteista heikentäisi rahaliiton toteuttamismahdollisuuksia ja laajemminkin yhdentymisprosessin syvenemistä.

EMUn III vaihe tulee kansalaisten arkeen ulottuvilta vaikutuksiltaan olemaan merkittävämpi kuin mikään aikaisempi yksittäinen yhdentymisratkaisu. Kun rahaliiton vaikutuksiin kuitenkin liittyy melkein kaikissa jäsenvaltioissa huomattavia epäilyjä, on perusteetonta torjua niihin kohdistuvaa keskustelua ja pohdintaa unionin päätöksenteossa ja hallitusten välisen konferenssin valmisteluissa.

Valiokunta on saanut tiedoksi hallituksen laatiman Suomen lähentymisohjelman. Valiokunta toteaa, että pyrkimys lähentymisperusteiden täyttämiseen on nykyisissä oloissa maan talouspolitiikan välttämätön tavoite siitä riippumatta, syntykö rahaliitto aiotussa aikataulussa vai ei, ja riippumatta siitä, katsotaanko Suomen liittyminen III vaiheeseen aikanaan suotavaksi vai ei. Lähentymisperusteiden täyttäminen on tärkeää talouspolitiikkaan kohdistuvan luottamuksen vahvistamiseksi ja vakaan taloudellisen kehityksen turvaamiseksi.

Kun rahaliiton lähentymisperusteista julkisen talouden budjettialijäämää ja velkaantumisasetta koskevat kriteerit jäävät ainoina jäsenvaltioiden talouspolitiikkaa ohjaavina kriteereinä voimaan rahaliiton III vaiheessa, on kuitenkin kysyttävä, ovatko ne riittäviä tai kaikissa olosuhteissa sellaisenaan edes perusteltuja kriteereitä talouspolitiikan hoidolle. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että julkisen talouden ollessa muutoin tasapainossa saattaa 3 prosentin budjettialijäämärajoite laskusuhdanteen olosuhteissa olla ristiriidassa tehokkaan suhdanteiden tasaamiseen ja työllisyyden tukemiseen tähtäävän talouspolitiikan kanssa. Kriteereiden ongelmallisuus korostuu, jollei samanaikaisesti rahapolitiikan siirtyessä yksinomaan Euroopan keskuspankkijärjestelmän vastuulle ole mitään muita periaatteita ja välineitä, joilla muuta talouspolitiikkaa voitaisiin yhteisön tasolla koordinoita ja tehostaa riittävän kokonaiskysynnän ja työllisyyden turvaamiseksi.

Samalla kun rahaliitto kokonaisuudessaan voi unionin tasolla myötävaikuttaa kustannusten alenemiseen, talouden vakauteen ja kasvun voimistumiseen, se saattaa samalla tuoda uusia ongelmia työllisyyden ylläpitämiselle, tasapainoiselle aluekehitykselle ja suhdannevaihtelujen tasaamiselle erityisesti niissä jäsenvaltioissa, joiden kansantaloudet ovat tuotantonsa tai ulkomaankauppansa rakenteen vuoksi erityisen alttiita suhdannevaihteluille tai ulkoisille häiriöille. Valiokunta pitää rahaliiton edellä mainittujen keskeisten päämäärien toteuttamista tärkeänä ja toteaa mahdollisten ongelmien suhteen, että yhtenä vaihtoehtona on selvitettävä, miten voitaisiin käyttää olemassa olevia tai toteuttaa uusia järjestelyjä jäsenvaltioihin ja niiden työllisyyteen eri tavoin kohdistuvien ulkoisten häiriöiden vaikutuksien tasaamiseksi mahdollisesti myös unionin toimin rahaliiton oloissa, kun kansallinen raha- ja valuuttakurssipolitiikka eivät enää ole käytettävissä sopeutumisvälineinä.

EU:ssa olisi myös tarkasteltava kysymystä talous- ja rahaliiton rahapolitiittisen päätöksentekojärjestelmän kansanvaltaisesta vastuusta. Euroopan keskuspankkijärjestelmän tarpeellista riippumattomuutta vaarantamatta on tarpeen varmistua siitä, että unionin poliittisesti vastuunalaisilla elimillä on riittävät mahdollisuudet ottaa kantaa siihen, miten Euroopan keskuspankin rahapolitiittiset tavoitteet ja toimenpiteet ovat sopusoinnussa unionin talouspolitiittisten tavoitteiden kanssa ja miten keskuspankki on käytännössä onnistunut saavuttamaan asetetut tavoitteet.

Valiokunta edellyttää, että hallitus selvittää, miten talous- ja rahaliiton toimintaan ja vaikutuksiin liittyviä ongelmia ja kysymyksiä voidaan tarkoituksenmukaisimmalla tavalla saattaa tarkasteluun Euroopan unionissa ja millaisiin aloitteisiin tämä Suomen taholta voi antaa aihetta.

Unionin päätöksenteon kansanvaltaisuus ja tehokkuus

Unionin päätöksentekojärjestelmän kansanvaltaisuus ja tehokkuus sekä toimielinjärjestelmän suhde jäsenvaltioiden täysivaltaisuuteen ovat keskeisiä vuoden 1996 konferenssin teemoja. Ne ovat myös asioita, joiden suhteen on välitettävä yksinkertaistuksia ja liian pikaisia johtopäätöksiä.

Unionin päätöksentekojärjestelmän kansanvaltaisuuden kannalta keskeisiä toimijoita ovat

yhtäältä Euroopan parlamentti, joka on unionin kansalaisten välittömillä vaaleilla valitsema unionin tason edustuselin, sekä toisaalta jäsenvaltioiden kansalliset parlamentit. Näiden parlamentaaristen elinten roolit voidaan nähdä sekä keskenään kilpailevina että toisiaan täydentävinä. Tässä suhteessa on merkitystä myös sillä, mitä päätöksentekosääntöä, yksimielisyyttä vai määräenemmistöä, kunkin asian suhteen noudetaan ministerineuvostossa. Parlamentaarisen valvonnan kannalta ei ole merkitystä vailla myöskään se seikka, miten avoimesti ja minkälaisia menettelytapoja noudattaen neuvosto tekee päätöksensä.

Valiokunnan näkemyksen mukaan kansalliset parlamentit ovat nykyisin ja nähtävissä olevassa tulevaisuudessa jäsenvaltioiden kansojen poliittisen täysivaltaisuuden ja niiden poliittisen järjestelmän kansanvaltaisen legitimitetin ensisijaisia edustajia. Kieleen, kulttuuriin, historialliseen kokemukseen ja poliittisiin perinteisiin liittyvät erot jäsenvaltioiden väestöjen välillä vaikeuttavat ja hidastavat unionin tason poliittista järjestäytymistä, todellisten eurooppalaisten puolueiden ja poliittisten liikkeiden muodostumista.

Jäsenvaltioiden kansojen edellä mainitut erityispiirteet säilyvät myös tulevaisuudessa. Tämän takia ei myöskään ole aiheellista siirtää unionin tasolle sellaisenaan niitä kansanvaltaisen järjestelmän muotoja, jotka ovat tunnusomaisia jäsenvaltioiden kansanvaltaisille poliittisille järjestelmille. Vuoden 1996 konferenssin institutionaalisten ratkaisujen onkin perustuttava sille voimassa olevan järjestelmän yleiselle periaatteelle, että jäsenvaltioiden ja niiden parlamenttien toimivalta on alkuperäistä kun taas unionin ja sen toimielinten, Euroopan parlamentti mukaan luettuna, valtuudet ovat jäsenvaltioiden täysivaltaisuudesta johdettuja.

Valiokunta katsoo, että toimivalta säätää, muuttaa ja kumota niitä sopimuksia, joihin unioni perustuu, on säilytettävä jäsenvaltioilla, viime kädessä niiden parlamenteilla. Euroopan parlamentin hyväksyntä päätösten edellytyksenä muuttaisi käytännössä perustavalla tavalla unionin ja sen jäsenvaltioiden välistä sekä unionin toimielinten keskinäistä poliittista tasapainoa. Valiokunta katsoo lisäksi, että perussopimusten muutosten ohella myös asiassällöltään perustuslaillinen päätös unionin omista varoista, siis sen toiminnan rahoituspohjasta, on vastaisuudessaakin säilytet-

tävä jäsenvaltioiden, viime kädessä niiden parlamenttien, yksinomaisessa päätösvallassa.

Unionin päätöksenteon, erityisesti sen lainsäädäntötyön, kansanvaltaisuuden turvaamiseksi olisi vahvistettava sekä Euroopan parlamentin että kansallisten parlamenttien asemaa. Kansalliset parlamentit voivat valvoa omaa jäsenvaltiotaan edustavien ministerien toimintaa ministerineuvostossa. Tapauksissa, joissa ministerineuvosto voi tehdä päätöksensä määräenemmistöllä, siis vastoin jonkin tai joidenkin jäsenvaltioiden kantaa, tämä valvontamahdollisuus ei turvaa unionin päätösten riittävää demokraattista hyväksyttävyyttä. Näin ollen on Euroopan parlamentin tehtävänä nimenomaan omalta osaltaan huolehtia unionin päätöksenteon kansanvaltaisuudesta niissä tapauksissa, joissa neuvosto voi tehdä päätöksensä määräenemmistöllä.

Valiokunta katsoo, että Euroopan parlamentin asemaa unionin päätöksenteossa voidaan vahvistaa siten, että neuvosto ei voisi lainsäädäntöasioissa tehdä määräenemmistöllä päätöksiä vastoin Euroopan parlamentin kantaa. Käytännössä tämä edellyttää yhteispäätösmenettelyn soveltamista sellaisissa lainsäädäntöasioissa, joissa neuvosto tekee päätöksensä määräenemmistöllä.

Kansallisten parlamenttien oikeudet ja velvollisuudet unioniasioiden kansallisessa valmistelussa on järjestetty kansallisella lainsäädännöllä. Unionin tasolla asiasta on annettu kaksi Maastrichtin sopimukseen liitettyä julistusta, joista julistus n:o 13 koskee komission lainsäädäntöehdotusten antamista tiedoksi kansallisille parlamenteille ja julistus n:o 14 Euroopan parlamentin ja kansallisten parlamenttien yhteisiä konferensseja.

Kansallisten parlamenttien oikeuksien oikeudellisesti sitova sääntely unionin perussopimuksissa on sinänsä kannatettavista tarkoitusperristään huolimatta ongelmallista jäsenvaltioiden valtiosääntöoikeudellisen itsenäisyyden, perustuslaillisten vallanjakoperiaatteiden ja kansallisten parlamenttien sisäisten menettelytapaperinteiden kannalta. Tällaisia ongelmia voi liittyä eri tahoilla ehdotettuihin järjestelyihin, joilla on haluttu parantaa kansallisten parlamenttien asemaa unionissa. Esimerkkeinä tällaisista järjestelyistä voidaan mainita seuraavat. On muun muassa ehdotettu kansallisten parlamenttien informoinnin määräämistä unionin toimielinten eikä pelkästään jäsenvaltioiden hallitusten vel-

vollisuudeksi. Kansallisille parlamenteille on ha-
luttu antaa oikeus nostaa kanteita EY:n tuomio-
istuimessa tietyillä perusteilla. Unionin tasolle on
ehdotettu perustettavaksi kansallisten parla-
menttien edustajista muodostuvia elimiä, joko
Euroopan parlamentin toiseksi kamariksi tai sen
ulkopuoliseksi toimielimeksi.

*Valiokunta suhtautuu varauksellisesti
sellaisiin ehdotuksiin, joissa kansalliset
parlamentit mainittaisiin perussopimusten
määräyksissä oikeuksien tai velvollisuuksien
välittömänä kohteena.*

Vuoden 1996 konferenssissa jäsenvaltioiden
hallitukset voivat poikkeuksellisesti joutua neu-
vottelemaan kysymyksistä, jotka suoraan ja vä-
littömästi koskevat kansallisten parlamenttien
asemaa ja toimintaa valtiolimenä.

*Valiokunta edellyttää, että eduskun-
taan jäsenvaltion kansallisena parlament-
tina vaikuttavat hallituksen neuvottelu-
kannat annetaan asianmukaisella tavalla
eduskunnalle tiedoksi ja niiden parlamen-
taarinen hyväksyttävyyden todetaan ennen
niiden esittämistä konferenssissa.*

Unionin parlamentit harjoittavat käytännös-
sä tiivistä yhteistoimintaa sekä parlamenttien
välisin kahdenvälisin yhteyksin että puhe-
mieskonferenssien ja Eurooppa-valiokuntien
yhteiselimen COSAC:n puitteissa. Erityisesti
COSAC:n roolin kehittämisestä näyttää myös
vallitsevan laaja yksimielisyyden eri parlamenttien
välillä. Valiokunta katsoo, että unionin eri parla-
menttien välisen yhteistyön kehittämisessä tulisi
painottaa ensisijaisesti COSAC:n roolia. Valio-
kunta ei pidä parlamenttien välisiä konferensseja
unionin kansallisten parlamenttien ja Euroopan
parlamentin välisen yhteistyön tarkoituksenmu-
kaisena muotona.

Sekä kansallisten parlamenttien että Euroo-
pan parlamentin harjoittaman unionin päätök-
senteon kansanvaltaisen valvonnan kannalta
yksi ongelma on se, että neuvoston asiakirjat
eivät ole saatavilla riittävän ajoissa kaikilla
unionin kielillä ennen asiallisen päätöksen te-
kevää neuvoston kokousta. Käytännössä neu-
vosto ei noudata omaa työjärjestystään, mitä
tulee asialistojen sitovuuteen ja liiteaineiston
saatavuuteen määräajassa ennen kokousta.
Neuvoston sisäiset työmuodot näyttävät histo-
riallisista syistä muistuttavan pikemminkin
diplomaattisia neuvotteluja kuin lainsäädäntö-
valtaa käyttävän elimen muutosidonnaisia me-
nettelytapoja. Tämä on epäkohta paitsi kansal-
listen parlamenttien myös ylipäänsä päätöksen-

teon poliittisen ohjauksen kannalta, sillä jäsen-
valtioiden poliittiset päätöksentekijät joutuvat
usein tyytymään puutteelliseen ja viivästynee-
seen asiakirja-aineistoon.

*Valiokunta katsoo, että unionin päätös-
ten kansanvaltaisuuden kannalta tärkeää
parannusta merkitsisi jo se, että neuvosto
noudattaisi selkeämpiä, lainsäädäntöeli-
mille tunnusomaisia menettelytapamuotoja
tehdessään päätöksiä lainsäädäntö-
asioissa. Tämä edellyttää sitä, että neuvos-
ton kokousten asialistojen tulee olla sitovia
ja julkisia ja että päätösten pohjana olevat
asiakirjat ovat saatavilla kaikilla virallisil-
la kielillä tietyn määräajan ennen päätök-
sen tekemistä. Perustamissopimuksen ta-
solla olisikin vahvistettava se periaate, että
neuvoston päätöksentekosäännöt eivät
koske pelkästään sen sisäistä toimintaa,
vaan niillä on olennainen merkitys kansal-
listen parlamenttien ja ylipäänsä kansa-
laisten mahdollisuuksille vaikuttaa unionin
pätöksentekoon.*

Unionin päätöksentekojärjestelmän kansan-
valtaisuuden keskeisiä esteitä ovat unionin julkis-
suuskäytännöt, jotka eivät perustu juridisesti täs-
mälliseen julkisuusperiaatteeseen, sekä säännös-
töjen ja päätöksentekojärjestelmän vaikeaselkoi-
suus ja monimutkaisuus. Kansalaisten on vai-
keaa saada selkoa olemassa olevan normiston
sisällöstä taikka unionin poliittisen tai hallinnol-
lisen päätöksenteon kulusta.

*Valiokunta katsoo, että avoimuus on
keskeisesti kansanvaltaa ja kansalaisten
perusoikeuksien toteutumista koskeva ky-
symys. Tämän takia Suomen tulee määrä-
tietoisesti ajaa sitä, että perussopimuksissa
tunnustettaisiin julkisuusperiaate ja kan-
salaisten oikeus tietoon poliittisena oikeu-
tena ja että niihin otetaan selkeä toimival-
taperusta, jonka nojalla unionin toimin-
taan liittyvät julkisuutta ja salassapittoa
koskevat tarkemmat säännöt voitaisiin an-
taa sitovana yhteisön lainsäädäntönä.*

Unionin perusnormisto eli primäärioikeus
muodostuu kuudestatoista viiden vuosikymme-
nen kuluessa hyväksytystä, sisällöltään osin ku-
motusta tai merkityksensä menettäneestä sopi-
muksesta ja asiakirjasta. Sen eri osien välisten
suhteiden ymmärtäminen edellyttää erityisasian-
tuntemusta. Maastrichtin sopimus osoittaa myös
sen, että perustamissopimusten muutosasiakirjat
ovat teknisistä syistä käymässä niin monimutkai-
siksi, että ne eivät enää ole ymmärrettäviä ja ja

luettavia. Toisaalta esimerkiksi eräästä Euroopan parlamentin pyynnöstä laaditusta selvityksestä ilmenee, että unionin primäärioikeudellisista sopimuksista voitaisiin kumota satoja artikloja vanhentuneina tai samanasaisina eri yhteisöjen perustamissopimuksissa toistuvina ilman, että tämä vielä lainkaan vaikuttaisi voimassa olevan primäärioikeuden sisältöön. Tilanne, jossa unionin perustuslain tasoinen normisto ei ole rakenteeltaan ja esitystavaltaan kansalaisten ja heidän poliittisten edustajiensa kannalta ymmärrettävissä ja luettavassa muodossa, on vastoin oikeusvaltion ja kansanvaltaisuuden periaatteita.

Suomen tulee vaatia, että mahdollisuus saattaa ajan tasalle sekä yhtenäiseen ja luettavaan muotoon unionin perussopimusten tasolle kuuluva normisto selvitetään perusteellisesti ja ennakkoluulottomasti vuoden 1996 konferenssissa.

Toimiakseen kansanvaltaisesti poliittisten järjestelmien on oltava rakenteeltaan ja toimintamuodoiltaan ymmärrettäviä. Tätä vaatimusta ei Euroopan unioni täytä. Toisaalta on muistettava, että unionin päätöksentekorakenteiden monimutkaisuus johtuu pitkälti tarpeesta säilyttää unionin perusluonne itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä, samalla kun on haluttu toteuttaa tehokkuuden, kansanvaltaisuuden ja oikeusturvan asettamia vaatimuksia. Kuitenkin on muiden kuin asiantuntijoiden vaikea ymmärtää rakennetta, jossa unioni muodostuu Euroopan yhteisön, Euroopan hiili- ja teräsyhteisön sekä Euroopan atomienergiayhteisön muodostamasta yhteisöpilarista, yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta (II pilari) sekä yhteistyöstä oikeus- ja sisäasioissa (III pilari). Kaksi viimeistä yhteistyökenttää ovat luonteeltaan hallitusten välistä yhteistoimintaa, jossa jäsenvaltiot ovat halunneet säilyttää päätösvallan omilla käsissään. Yhteisöpilari edustaa sen sijaan ylikansallista integraatiota, jolle ovat tunnusomaisia jäsenvaltioiden hallituksista osittain riippumaton toimielinrakenne, laaja mahdollisuus määräenemmistöpäätöksentekoon sekä tehtävien päätösten oikeudellisten vaikutusten täsmällisyys.

Valiokunta katsoo, että unionissa on säilytettävä pilarirakenne, jossa hallitusten välinen yhteistyö ja yhteisöasiat pidetään erillään toisistaan. Pilarirakenteen säilyttämisellä voidaan ottaa huomioon se, että eri aloilla jäsenvaltioiden suvereniteettiin ja yhteisen päätöksenteon tehokkuuteen liittyvillä näkökohdilla on erilainen painoarvo.

Hallitusten välisistä asioista voidaan ne III pilarin asiat, joissa ei ole kysymys jäsenvaltioiden täysivaltaisuuden ydinaloista tai puhtaasti viranomaistason yhteistyöstä, siirtää yhteisöpilariin. Näin parannettaisiin päätöksenteon tehokkuutta ja avoimuutta, parlamentaarista valvontaa ja oikeusturvan toteutumista oikeus- ja sisäasioissa. Sen sijaan muut III pilarin asiat samoin kuin II pilari kokonaisuudessaan tulee pysyttää hallitusten välisenä yhteistyönä.

Yhteisöpilaria olisi yksinkertaistettava sulauttamalla hiili- ja teräsyhteisö sekä atomienergiayhteisö Euroopan yhteisöön. Päätöksentekomenettelyt yhteisöpilarin lainsäädäntöasioissa olisi rajoitettava kuulemismenettelyyn ja yhteispäätösmenettelyyn. Kansainvälisiä sopimuksia koskevissa asioissa, toisin kuin lainsäädäntöasioissa, tulisi lisäksi kysymykseen hyväksymismenettely. Erityisen tärkeää olisi ulottaa määräenemmistöpäätökset ympäristönsuojeluun sekä ympäristö-, energia- ja pääomaverotukseen, joissa nykyinen yksimielisyysvaatimus aiheuttaa Suomen kannalta vahingollista kilpailuolojen vääristymistä.

Komission keskeinen valtaoikeus yhteisöpilarissa on sen yksinomainen aloiteoikeus. Sen sijaan II ja III pilarissa myös jäsenvaltioilla on aloiteoikeus. Keskusteluissa on esitetty, että myös Euroopan parlamentille tulisi antaa oikeus lainsäädäntöaloitteeseen. Maastrichtin sopimuksella parlamentille annettiin oikeus pyytää komissiota tekemään ehdotus tietystä asiasta, mutta ei välitöntä aloiteoikeutta.

Aloiteoikeuden antaminen Euroopan parlamentille vastaisi sinänsä sitä, mikä on normaalia kansanvaltaisissa järjestelmissä. EU:n peruslähdekohtia on kuitenkin se, että unioni voi toimia vain niillä aloilla ja niiden päämäärien toteuttamiseksi, joiden osalta jäsenvaltiot ovat perustamissopimuksilla siirtäneet toimivaltaa unionille. Se, että Euroopan parlamentti voisi osaltaan määritellä unionin lainsäädäntötyön asialistan, saattaisi hämärtää unionin luonnetta rajoitettuun toimivaltaan perustuvana itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä, ja muuttaa toimielinten välistä tasapainoa.

Unionin lainkäyttöelimet, erityisesti EY:n tuomioistuin, käyttävät ratkaisuvalltaa, jolla on myös poliittista merkitystä. Erityisesti EY:n aikaisemmissa kehitysvaiheissa tuomioistuin on tehnyt sellaisia linjaratkaisuja ja omaksunut sel-

laisia tulkintoja, jotka pohjoismaisen oikeuskäsitteen mukaan kuuluisivat edustuksellisille elimille.

Valiokunnan käsityksen mukaan tulisi kiinnittää huomiota siihen, että tuomioistuimen olisi selkeästi epäpoliittinen lainkäyttöelin. Tämän takia ei esimerkiksi ole syytä omaksua järjestelyä, jossa Euroopan parlamentti osallistuisi sen jäsenten nimitämiseen.

Perustamissopimusten tasolla voitaisiin lisäksi toteuttaa uudistuksia, jotka tuomioistuimen riippumattomuutta vaarantamatta selkeyttäisivät sen asemaa. Esimerkiksi tulisi poistaa 138 e (1) artiklassa olevat rajoitukset, jotka estävät parlamentin oikeusasiamiestä tutkimasta tuomioistuimen lainkäyttötoimintaa koskevia kanteluja. Tuomioistuimen perussäännössä tulisi säätää, että tuomioistuimessa pidettyjen äänestysten tulokset ja erivät mielipiteet olisivat nykykäytännöstä poiketen julkisia. Demokraattisessa oikeuskulttuurissa myös tuomioistuinten päätöksenteosta on voitava käydä avointa julkista keskustelua, eikä EY:n tuomioistuimen tältä osin normaaleista länsimaaisista käytännöistä poikkeava järjestelmä ole perusteltu. Tuomioistuimen työjärjestys olisi määrättävä annettavaksi yhteispäätösmenettelyssä, sillä se sisältää olennaisesti yksityisten asianosaisten prosessuaaliseen asemaan vaikuttavia, luonteeltaan laillista oikeudenkäyntijärjestystä koskevia säännöksiä. Nykyisin tuomioistuin itse vahvistaa työjärjestyksensä, mutta sille on saatava neuvoston vahvistus (188(3) artikla); tuomioistuin itse on esittänyt perustamissopimuksen muuttamista siten, että neuvoston vahvistusta ei enää tarvittaisi.

Euroopan yhteisöjen liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimuksen osapuoleksi ja sen mahdollisesti edellyttämistä perustamissopimusten muutoksista olisi päätettävä vuoden 1996 konferenssissa. Näin korjattaisiin muun muassa se epäkohta, että Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuin valvoo jäsenvaltioiden tuomioistuinten lainkäyttöä, mutta ei Euroopan yhteisöjen tuomioistuinta, jotka myös käyttävät tuomiovaltaa jäsenvaltioiden alueella.

Jäsenvaltioiden yhdenvertaisuus

Euroopan unioni on itsenäisten valtioiden yhteenliittymä. Unionin toimielinjärjestelmän kehityksen eri vaiheissa on pyritty turvaamaan jä-

senvaltioiden suvereenin tasa-arvoisuuden periaatteen toteutuminen, samalla kun on myös pyritty rajoitetusti ottamaan huomioon jäsenvaltioiden väestöjen ja kansantalouksien kokoerot. Täten esimerkiksi kaikilla jäsenvaltioilla on ollut mahdollisuus nimetä edustaja komissioon ja yhteisön lainkäyttöelimiin, mutta komissiossa viidellä suurella jäsenvaltiolla on ollut kaksi komission jäsentä ja tuomioistuimen julkisasiamiesten osalta ainoastaan suurilla jäsenvaltioilla on ollut pysyvä edustus. Vastaavasti on äänimäärät neuvostossa ja Euroopan parlamentin paikat jaettu jäsenvaltioiden välillä noudattaen asteikkoaa, joka sinänsä ottaa huomioon jäsenvaltion väkiluvun, mutta suhteellisesti suosii pieniä jäsenvaltioita.

Paineita jäsenvaltioiden edustuksen nykyistä tasapainoa vastaan aiheutuu kahdesta syystä. Ensiksikin on katsottu, että unionin jäsenvaltioiden lukumäärän kasvaessa yli kahdenkymmenen nykyisten perusteiden matemaattinen soveltaminen johtaisi tilanteeseen, jossa toimielimet kasvaisivat henkilömäärältään liian suuriksi niiden tehtäviä ja tehokasta toimintaa ajatellen. Neuvoston osalta on myös pelätty tilannetta, jossa unionin väestön vähemmistöä edustava ryhmä jäsenvaltioita voisi saavuttaa määräenemmistön neuvostossa.

Toiseksi on eräillä tahoilla haluttu ideologisesti syistä luopua periaatteesta, jonka mukaan kaikilla jäsenvaltioilla on edustus toimielimissä. Erityisesti komission ja lainkäyttöelinten osalta on katsottu, että näiden toimielinten kokoonpanon tulisi perustua elimen tehtävien ja toiminnan asettamiin vaatimuksiin, ei jäsenvaltioiden tasapuoliseen edustukseen. Tästä näkökulmasta kansalliset mandaatit ovat ristiriidassa unionin perustavoitteiden kanssa.

Vastaava käytännön ongelmiin tai periaatteellisiin syihin liittyvä pyrkimys luopua jäsenvaltioiden yhdenmukaisen kohtelun periaatteesta on ilmennyt myös unionin kielijärjestelmän sekä neuvoston puheenjohtajuuden osalta. Ensiksi mainitun suhteen on esitetty ajatuksia, jonka mukaan laajentuneessa unionissa ei voitaisi noudattaa periaatetta, jonka mukaan jäsenvaltioiden viralliset kielet ovat myös unionin virallisia kieliä. Unionin puheenjohtajuuden osalta on nykyisen puolivuotisiin puheenjohtajakausiin perustuvan järjestelmän katsottu johtavan poliittisesti tai asioiden käytännön hoitamisen kannalta epätydyttävään lopputulokseen.

Keskustelussa pienten ja suurten jäsenvaltioiden oikeuksista unionissa esiintyy joskus ristirii-

taisuuksia ja epäjohdonmukaisuuksia. Esimerkiksi puheenvuoroissa, joissa katsotaan kansalliset mandaatit komission tehtävien ja luonteen kanssa ristiriidassa oleviksi, lähdetään kuitenkin yleensä siitä, että suurilla jäsenvaltioilla olisi pysyvä edustus, kun taas kiertoperiaate koskisi vain pieniä jäsenvaltioita. Kuitenkaan kansallisten mandaattien väitetty periaatteellinen tarpeettomuus ei voi loogisesti rajoittua vain pieniin jäsenvaltioihin. Käytännön kokemukset eivät myöskään puolla näkemystä, että unionin päätöksentekokyvyttömyyteen tai tehottomuuteen liittyvät ongelmat johtuisivat pienistä jäsenvaltioista.

Kansallisten edustusten ja oikeuksien pienentäminen voi helposti johtaa pienten jäsenvaltioiden marginalisoitumiseen unionin toiminnassa. Jos jäsenvaltiolla ei olisi edustajaa komissiossa ja tuomioistuimissa, jos sen kieli ei olisi unionin virallinen kieli ja jos sen paikkamäärä Euroopan parlamentissa ei mahdollistaisi keskeisten poliittisten voimien tasapainoista edustusta, jäsenvaltion poliittisen järjestelmän kannalta unioni ei enää poikkeaisi tavanomaisista hallitusten välisistä kansainvälisistä järjestöistä. Tällainen tilanne voi vaikuttaa asianomaisen jäsenvaltion väestön ja hallinnon sitoutumisen unionin jäsenyyteen. Voidaankin perustellusti olettaa, että pienten jäsenvaltioiden kannalta niiden jäsenyysoikeuksien supistamisesta aiheutuvat poliittiset ongelmat ovat todennäköisesti huomattavasti vakavampia kuin se marginaalinen suhteellinen hyöty, jota tällaisista ratkaisuista seuraa suurille jäsenvaltioille.

Valiokunta katsoo, että Suomen on pidettävä kiinni periaatteesta, jonka mukaan jäsenvaltioilla on samanlaiset oikeudet ja velvollisuudet.

Tapauksissa, joissa käytännön syistä tulevaisuudessa ei enää ole mahdollista antaa kaikille jäsenvaltioille tiettyä edustusta toimielimessä tai muuta sellaista oikeutta, millään jäsenvaltiolla ei tule kokonsa perusteella pysyttää tällaista oikeutta. Jäsenvaltioiden yhdenmukaisen kohtelun kannalta ei ole hyväksyttävää se, että esimerkiksi suurilla jäsenvaltioilla olisi kaikissa tilanteissa tietty edustus tai oikeus, mutta pienet jäsenvaltiot noudattaisivat kiertoperiaatetta. Jos edustuksia tai oikeuksia joudutaan rajoittamaan, tämän on koskettava myös suuria jäsenvaltioita.

Valiokunnan mielestä tilannetta, jossa unionin väkiluvun vähemmistöä edustavat jäsenvaltiot voisivat saavuttaa määränemmistön neuvostossa, ei voida pitää pe-

rusteltuna. Tämän vuoksi voi unionin laajentueissa olla perusteltua ottaa käyttöön ratkaisuja, jotka ottavat huomioon tarpeen ankkuroida neuvoston päätökset unionin väestön enemmistöä edustavaan kantaan. Tämän tavoitteen kannalta ovat kaksoisenemmistöön, siis sekä äänistä että väkiluvusta laskettavaan enemmistöön, perustuvat ratkaisut hyväksyttävämpiä kuin äänen painotuksen muuttaminen lisäämällä suurten jäsenvaltioiden äänimääriä. Ennen kuin on saatu varmuus unionin laajenemisen toteutumisesta, ei ole perusteltua toteuttaa jäsenvaltioiden ja toimielinten tasapainoon vaikuttavia uudistuksia.

Unionin oikeusjärjestyksen ja päätöksentekojärjestelmän perusperiaatteet edellyttävät sitä, että kaikkien jäsenvaltioiden viralliset kielet pysytetään myös tulevaisuudessa unionin virallisina kielinä, joita on myös voitava käyttää unionin poliittisten päätöksentekoolinten kokouksissa.

Jäsenvaltioiden tasa-arvoisuuteen liittyvät myös eri tahoilla esitetyt ajatukset unionin kovasta ytimestä tai yhdentymisen eritahtisuudesta. Sinänsä unionin historia tuntee esimerkkejä vaihtelevan nopeuden yhdentymisestä (esimerkiksi siirtymäkaudet), "à la carte"-ratkaisuista, joissa jotkin jäsenvaltiot eivät halua osallistua tiettyyn toimintaan (esimerkiksi EMUn III vaihe ja sosiaalipöytäkirja) ja "vaihtelevasta maantieteestä", jossa osa jäsenvaltioista etenee tietyn alan yhdentymisessä pidemmälle kuin muut jäsenvaltiot (esimerkiksi Schengen-järjestelmä).

Paine tällaiseen yhdentymisen erilaistamiseen voi kasvaa, jos unionin jäsenvaltioiden joukko muodostuu nykyistä heterogeenisemmaksi tai jos tiettyjen jäsenvaltioiden kesken syntyy yhteisymmärrys sellaisesta integraation olennaisesta syventämisestä, johon muut jäsenvaltiot eivät ole valmiita. On ilmeistä, että unioni ei voi laajentua Keski- ja Itä-Euroopan maihin ilman, että selvästi nykyistä monimuotoisempi yhdentymisen eriyttäminen tehdään mahdolliseksi.

Toisaalta on selvää, että erilaistamisvaihtoehtoihin liittyy merkittäviä vaaroja jäsenvaltioiden oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainon, kilpailuolojen vääristymättömyyden ja toimielinjärjestelmän toimivuuden kannalta.

Valiokunta katsoo, että mahdollisuutta yhdentymisen eriyttämiseen ei voida sulkea pois. Sen on kuitenkin kunnioitett-

tava tiettyjä periaatteita. Ensiksikin on edellytettävä, että mitään jäsenvaltiota, joka haluaa ja voi osallistua tiettyyn toimintaan, ei estetä osallistumasta siihen. Toiseksi on huolehdittava, että ratkaisulla ei vaaranneta sisämarkkinoita, yhteisten politiikkojen toimivuutta ja toimielinjärjestelmän yhtenäisyyttä taikka luoda kohtuuttomia ongelmia tai etuja eri ryhmiin kuuluville jäsenvaltioille. Kolmanneksi on myös pidettävä huolta siitä, että eriyttäminen ei anna tietyille jäsenvaltioille oikeutta määrätä yhdentymisen suunnasta ja tavoitteista.

Lopuksi

Valiokunta jatkaa vuoden 1996 konferenssin valmistelujen seurantaa ja edellyttää, että valtioneuvosto pitää eduskunnan ajan tasalla konferenssin valmistelujen etenemisestä.

Helsingissä 22 päivänä marraskuuta 1995

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Tuomioja, varapuheenjohtaja Sasi, jäsenet Brax, Dromberg, Elo, Jääskeläinen, Kautto, Kiljunen, Knaapi,

Valiokunta osallistuu aktiivisesti unionin jäsenvaltioiden parlamenttien asianomaisten valiokuntien väliseen vuoden 1996 konferenssiin liittyvään yhteistyöhön.

Tämän lausunnon valmistelua varten asetettu jaosto jatkaa työskentelyään tehtävänänsä konferenssin valmistelujen seuraaminen. Valiokunta päättää konferenssin asialuetteloa koskevien päätösten tekemisen jälkeen mahdollisen uuden lausunnon antamisesta konferenssiin liittyvistä kysymyksistä.

Edellä esitetyn perusteella suuri valiokunta esittää kunnioittavasti,

että valtioneuvosto ottaisi huomioon tämän lausunnon.

Valiokunta katsoo,

että tämä lausunto yleisen merkityksensä johdosta tulisi ottaa valtiopäiväasiakirjoihin.

J. Koskinen, J. Leppänen, Paasilinna, M. Pietikäinen, Salolainen, Seppänen, Skinnari, Tiusanen, Tulonen, Vanhanen ja Väistö sekä varajäsenet Helle ja Malm.

Eriäviä mielipiteitä

I

Talous- ja rahaliiton ongelmia ei pidä vähätellä, vaan niitä on kyettävä tarkastelemaan painoarvonsa mukaisella tavalla riittävän ajoissa ennen lopullista päätöksentekoa tarvittaessa myös hallitusten välisessä konferenssissa niiltä osin, kuin talous- ja rahaliiton toimivuus edellyttäisi mahdollisesti perussopimukseen tarkistuksia.

Helsingissä 22 päivänä marraskuuta 1995

Matti Vanhanen
Matti Väistö

Mielestämme valiokunnan olisi tullut lausua,

että Suomen tulee tukea talous- ja rahaliittoon liittyvien perustamissopimuksen määräysten tarkastelemista vuoden 1996 konferenssissa.

Johannes Leppänen
Jouko Jääskeläinen

II

Suuren valiokunnan olisi pitänyt hyväksyä lausuntonaan valmistautumisesta EU:n jäsenvaltioiden hallitusten väliseen vuoden 1996 konferenssiin valiokunnan asettaman työryhmän valmisteleman kannan mukaisesti: ”*Valiokunta katsoo, että Suomen tulee tukea talous- ja rahaliittoon liittyvien perustamissopimuksen määräysten tarkastelemista vuoden 1996 konferenssissa.*”

Sillä tavalla olisi otettu kanta, jonka mukaan EMUa on käsiteltävä mainitussa konferenssissa ja esille on otettava muun muassa ne ongelmat, jotka syntyvät EU-maiden kansantalouksien rakenteellisesta epäsymmetrisyydestä ja joiden takia unioniin pitäisi yrittää perustaa erityisiä rahoitusmekanismeja EMUn kielteisten vaikutusten kompensoimiseksi.

Sen lisäksi valiokunnan olisi pitänyt hyväksyä kanta, jonka mukaan työllisyys pyrittäisiin neuvottelemaan mukaan EMU-kriteereiden joukkoon. Sitä ovat vaatineet varsinkin Suomen sosialidemokraatit varsinkin Suomen EU-jäsenyyksensä äänestyksen alla.

Nyt suuren valiokunnan työryhmän valmistelema kanta muutettiin ja EMU-kannanotto vesiin.

EMUn avulla ja yleisesti rahapolitiikalla ei voida torjua työttömyyttä, mutta sen avulla tilannetta voidaan pahentaa. Sitä pahennetaan, kun koko Eurooppa deflatoi yhtä aikaa EMU-kriteereiden mukaisesti massatyöttömyyden oloissa. Suomessa maailman korkeimpiin kuuluvat reaalikorot ja työttömyys kuvaavat vallitsevaa hegemonista ajattelua: inflaation vastaista taistelua ja kovan valuutan politiikkaa.

EU:lla on vain yksi poliittinen tavoite: EU:n liittovaltioituminen. Sille on alistettu taloudelliset tavoitteet.

Maastrichtissa rahapolitiikassa otettiin käyttöön uusi väline: talous- ja rahaliitto (EMU). Jos saksalaisesta EMUsta pidetään kiinni, rahapolitiikan avulla määrätään finanssipolitiikan rajat. Erityisesti niin tapahtuu, jos EMUa teräستetään

Saksan valtiovarainministerin Theo Waigelin marraskuun alussa hahmottelemalla Maastricht-lisäpöytäkirjalla: ns. vakaussopimuksella. Se repii auki EMU-artiklat, sillä se asettaa kyseenalaiseksi valtioiden oikeuden omaan finanssipolitiikkaan. Sillä tavalla Saksa panee EMU-artiklat palvelemaan omia poliittisia tavoitteitaan.

Waigelin ehdotuksen mukaan valtion budjettialijäämän raja olisi ”epänormaaleissa” oloissa 3 prosenttia ja normaalioloissa 1 prosentti, ja budjettikuriin liitetään sakkotalletukset. EU:n vallan ulottaminen tällä tavalla eri maiden finanssipolitiikkaan olisi uusi askel liittovaltioitumisen suuntaan, kun ilman Maastricht-EMUakaan ei ”poliittinen unioni ole ajateltavissa”, sanoo Kohl.

NAFTAn malli osoittaa, että vapaakauppa ja vapaat pääomaliikkeet eivät kuitenkaan välttämättä vaadi yhteistä valuuttaa tai poliittista unionia. Jos eri maiden politiikka konvergoidaan, yhteisen valuutan myönteiset vaikutukset saadaan ilman EMUakin, ja sen lisäksi valtioille jää tiukan paikan tullen käyttöön vanha kunnon sopeutumismekanismi eli valuuttakurssi epäsymmetrisiä ulkoisia shokkeja varten. Sopeutuminen, joka ennen saatiin reuna-alueilla aikaan valuuttakurssilla ja koroilla, toteutetaan EMUssa työttömyydellä, maastamuutolla ja palkanalennuksilla.

Waigelin tiukentamassa EMUssa — ja itse asiassa jo uudistettavaksi joutuvassa ERM:ssä — muut määräävät Suomelle taluspolitiikan. Siinä päätöksenteossa ei välitetä keskeisestä ongelmastamme: työttömyydestä.

Ongelma on EU-maiden taloudellinen epäsymmetria. Se ongelma ei ratkea vuoden 1999 alkuun mennessä, ja siksi EMU ei toteutune suunnittelussa aikataulussa. EMU on Suomelle rahapolitiittinen pakkopaita, jossa ratkaisevassa asemassa ovat hallinnollis-poliittiset päätökset eivätkä taloudelliset mekanismit.

Helsingissä 22 päivänä marraskuuta 1995

Esko Seppänen

Pentti Tiusanen